Seletuskiri

Rahandusministri 11. detsembri 2003. a määruse nr 105 „Avaliku sektori finantsarvestuse ja –aruandluse juhend“ muutmise eelnõu kohta

I. Sissejuhatus

Rahandusministri 11. detsembri 2003. a määruse nr 105 „Avaliku sektori finantsarvestuse ja -aruandluse juhend“ (edaspidi *üldeeskiri*) muutmise eelnõus tehakse ettepanek lisada juhendisse erisätted kaitseotstarbeliste varude bilansilise arvestuse korrastamiseks, ajakohastada toetuste arvestusega seotud mõisteid ja arvestuspõhimõtteid ning teha muid üksikuid täpsustusi, et juhend vastaks muutunud seadusandlusele ja praktikale. Üldeeskirja lisad 1, 2 ja 3, s. o kontoplaani kontode, tehingupartnerite ja tegevusalade koodid tuleb kehtestada uues redaktsioonis, võttes arvesse koodide muutmise vajadusi, mis on selgunud 2025. ja 2026. a jooksul.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostas Raamatupidamise Toimkonna liige ja Riigi Tugiteenuste Keskuse finantsarvestuse osakonna juhataja / riigi pearaamatupidaja Juta Maar (tel 663 1825, e-posti aadress juta.maar@rtk.ee). Määruse eelnõu juriidilist kvaliteeti kontrollis Rahandusministeeriumi personali- ja õigusosakonna nõunik Marge Kaskpeit (tel 5885 1423, e-posti aadress marge.kaskpeit@fin.ee). Eelnõu on keeleliselt toimetanud sama osakonna keeletoimetaja Heleri Piip (tel 5303 2849, e-posti aadress heleri.piip@fin.ee).

II. Määruse sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu § 1 punktiga 1 muudetakse üldeeskirja § 9 „Saldoandmiku esitamise ja kontrollimise tähtajad“ lõiget 7 ja punktiga 8 muudetakse üldeeskirja § 34 „Finantsinvesteeringud“ lõike 3 punkti 5. Muudetavate sätete sisu ei muutu. Loobutakse sõna „noteeritud“ kasutamisest. Muutus tuleneb väärtpaberituru seaduse muutmisest, kus sõna „noteeritud“ on asendatud sõnadega „kauplemisele võetud“.

Määruse eelnõu § 1 punktidega 2 ja 3 täiendatakse üldeeskirja § 10^2 „Makseandmik“ lõike 2 punkti 7 ja lisatakse samasse paragrahvi lõige 4.

Lõike 2 punkti 7 kehtiva sõnastuse kohaselt jäävad makseandmikust välja maksed, mis on tehtud kulude eest, mida kajastatakse majandamiskuludes kaitseotstarbelise varustuse ja materjalide kuluna või põhivara soetustena kaitseotstarbelise põhivara eest. Siia lisatakse veel maksed, mille tegevusala kood on 02300 „Kaitseotstarbeline välisabi“. Sellega laiendatakse erandit ka sellistele maksetele, sh kaitseotstarbeliste varade soetamiseks, mida kajastatakse kuludes antud toetustena.

Lõike 4 lisamisega kehtestatakse täiendav erand, mille kohaselt ei pea makseandmikku esitama kaitsetööstusettevõtja. Kaitsetööstusettevõtjaks loetakse „Kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse“ § 105 kohaselt määratud juriidiline isik, kes tegeleb sõjalise kauba tootmisega või osutab sellise kaubaga seotud tehnilist abi. Käesoleva määruse seisukohast peetakse silmas riigi poolt 2025. a asutatud kaitsetööstusettevõtjat, kelle puhul tuleb arvestada nii võimalike julgeolekuohtudega kui ka kaitsetööstusturu praktikaga. Kaitsetööstusettevõtjad on vaenulike riikide eriteenistuste rünnakute sihtmärgiks. Selliste rünnakute arv Euroopas on viimastel aastatel kasvanud, sh on rünnakuid toime pandud ka Eesti kaitsetööstusettevõtjate vastu. Rünnakud võidakse

suunata ka kaitsetööstusettevõtja oluliste koostööpartnerite vastu. Riigi 2025. aastal asutatud kaitsetööstusettevõtja on ette nähtud tegutsema turutingimustel, see tähendab konkureerima kaitsetööstusturul, kuid ettevalmistusfaasis on loetud kuuluvaks valitsussektorisse. Makseandmiku avalikustamise kohustus seab kaitsetööstusettevõtja ebavõrdsesse seisu võrreldes teiste turul tegutsevate ettevõtjatega, kellel maksete avaldamise kohustust ei ole. Teised turul tegutsevad ettevõtjad saaksid infot riigi osalusega kaitsetööstusettevõtja tehnoloogia- ja teiste koostööpartnerite ning nendega tehtud tehingute kohta. Seetõttu on Kaitseministeerium seisukohal, et kaitsetööstusettevõtja makseid ei tohi avalikustada. Muudatus ei mõjuta riigi osalusega kaitsetööstusettevõtja saldoandmiku esitamise kohustust.

Määruse eelnõu § 1 punktiga 4 ajakohastatakse üldeeskirja § 24 „Toetuste liigid“ lõiked 2 ja 2^1.

Kehtiva sõnastuse kohaselt loetletakse ja selgitatakse lõikes 2 kolme liiki toetusi: sotsiaaltoetused, sihtfinantseerimine ja tegevustoetused. Liike ei muudeta, kuid nende definitsioone täpsustatakse.

Sotsiaaltoetuste kohta lisatakse, et nende hulgas kajastatakse ka füüsilistele isikutele määratud stipendiumid, preemiad ja rahalised autasud, kui toetuse andja ei saa nende eest vastu kaupu ega teenuseid. Kuna kontoplaanis on vastavad kontod sotsiaaltoetuste grupis, siis sellega sisulist muudatust ei tehta.

Sihtfinantseerimise mõistet on kirjeldatud kehtivas regulatsioonis kui teatud projektipõhisel sihtotstarbel saadud ja antud toetust, mille puhul määratakse selle eesmärk koos mõõdikutega eesmärgi täitmise jälgimiseks, ajakava ja rahaline eelarve, toetuse andja nõuab saajalt detailset aruandlust raha kasutamise kohta ning raha ülejääk tuleb maksta andjale tagasi. Selle kirjelduse juures on detailse aruandluse väljatoomine tekitanud segadust. Aruandekohustuslased tajuvad seda nõudena küsida toetuse kasutamise kohta detailseid raamatupidamises projektiga seotud kulukirjeid. Viimasel ajal on aga välistoetuste valdkonnas, mida reguleerib vastav eraldi seadusandlus või mille puhul nõuded tulenevad sponsoriga sõlmitud lepingutest, mindud järjest enam üle tulemuspõhiste eesmärkide seadmisele ja selle kohta tulemustest raporteerimisele olenemata konkreetsetest kulutustest, mis eesmärgi saavutamiseks tehakse. Lisaks sellele on muudetud riigieelarve seadust. Selles on kehtestatud täiendavad nõuded riigisisestele projektipõhistele toetustele, mille korral tuleb kehtestada tingimused toetuste määramiseks ning raha kasutamata jäämise korral tagasimaksmiseks. Seetõttu loobutakse üldeeskirjas sihtfinantseerimise kirjeldamisel nõuetest, mis tulenevad teistest seadusest või väliste sponsoritega sõlmitud lepingutest. Uuendatud sõnastuses mõistetakse üldeeskirjas sihtfinantseerimisena teatud projektipõhisel sihtotstarbel saadud või antud toetusi, mille kasutamine peab vastama toetuse andja poolt seatud tingimustele.

§ 24 lõikes 2^1 asendatakse senised sihtfinantseerimise liikide nimetused „kodumaine sihtfinantseerimine“ ja „välismaine sihtfinantseerimine“ riigieelarve seaduses kasutusele võetud mõistetega „riigisisene projektipõhine toetus“ ja „välistoetus“.

Määruse eelnõu § 1 punktiga 5 täiendatakse üldeeskirja § 25 „Toetuste kajastamise üldpõhimõtted“ lõiget 11.

Lõige selgitab tegevustoetuste kajastamist saaja poolt tuluna või andja poolt kuluna kassapõhisel momendil. Tegevustoetuste kontorüma kuuluvad ka liikmemaksud riigisisestes või rahvusvahelistes organisatsioonides osalemise eest, mida makstakse perioodiliselt, üldjuhul iga aasta eest. Liikmemakse ei ole põhjendatud kajastada kuluna

sellel momendil, kui neid makstakse. Seetõttu lisatakse sättesse erand liikmemaksude kajastamiseks selles perioodis, mille eest liikmemaks oli ette nähtud.

Määruse eelnõu § 1 punktiga 6 muudetakse üldeeskirja § 27 „Sihtfinantseerimine põhivara soetamiseks“ lõiget 6.

Lõige selgitab sihtfinantseerimise kajastamist, kui see on suunatud finantseerimistehingute rahastamiseks, konkreetsemalt laenude ja laenutagatiste andmiseks. Riik loob välistoetuste toel meetmeid, mille korral raha antakse sellel eesmärgil riigi poolt asutatud sihtasutustele (Ettevõtluse ja Innovatsiooni SA, Maaelu Edendamise SA). Vahendid kantakse sihtasutustele üle ajutiselt. Riik meetme omanikuna võib küsida üle kantud vahendid tagasi, kui nende eesmärk on täidetud (laen tagastatud, laenutagatis lõppenud). Samuti kuuluvad nendelt vahenditelt teenitud tulud riigile, aga riik kannab ka nende vahendite kasutamisega seotud kahjud. Muudetud sõnastusega selgitatakse, et riik kajastab tulu välistoetuse saamisest siis, kui tekib õigus lugeda saadud toetus abikõlblikuks. Vastavalt käesoleval ajal kehtivatele Euroopa Liidu normidele loetakse finantseerimistehingute rahastamise meetmetes abikõlblikkus tekkinuks laenu väljamaksmisel saajale või tagatislepingu sõlmimisel, millele võib lisada meetmes ette nähtud haldustasud meetme rakendajale. Praegu kehtiv säte sisaldab lauset ka selle kohta, et antud rahastamisvahendeid nõude kontol 153780 ja saadud rahastamisvahendeid kohustiste kontol 257800 ei diskonteerita, kuna nendelt vahenditelt arvestatakse intresse ja tagatistasu tulu. Lause kustutatakse, kuna see tuleneb üldistest finantsvarade ja -kohustiste arvestuspõhimõtetest vastavalt RTJ-le nr 3 „Finantsinstrumendid“.

Määruse eelnõu punktiga 7 täiendatakse üldeeskirja § 28 „Sihtfinantseerimise vahendamine“ lõikega 6.

Täiendus kehtib ainult riigiraamatupidamiskohustuslaste üksustele ehk riigieelarvelistele asutustele (riigiasututele), mitte teistele avaliku sektori üksustele.

Lõike kohaselt lähevad riigiasutused järk-järgult üle toetuste ühekordse kajastamise põhimõttele, kui toetuse vahendaja on riigiasutus ja toetuse saaja (lõppkasusaaja) on samuti riigiasutus. Sel juhul hoidutakse võimaluse korral toetuse kajastamisest vahendaja tuludes ja kuludes, kajastades seda ainult toetuse saaja tuludes ja kuludes.

Raamatupidamises on siiani juhul, kui välistoetust vahendab ministeerium või muu riigiasutus teisele riigiasutusele, kajastatud toetust topelt vahendaja arvepidamises välisdoonorilt saadud ja saajale vahendatud toetusena ning saaja arvepidamises vahendajalt saadud toetusena. Riigieelarves kehtib aga toetuste ühekordse kajastamise põhimõte, mille korral toetuse saamise tulu ja selle arvel tehtud kulutused tuleb kajastada ühekordselt toetuse saaja eelarves (mitte topelt ka vahendaja eelarves). Eelarve täitmise aruandes, kus esitatakse infot iga asutuse kaupa (mitte konsolideeritult) on seetõttu tehtud käsitsi teisendusi, et raamatupidamisandmetest vahendamised elimineerida. Toetuste ühekordne kajastamine lihtsustab arvestuse pidamist ja aruandluse koostamist, sh vähendab topelt saldode võrdlemist tehingupartnerite vahel. Riigiasutuste raamatupidamine on koondatud Riigi Tugiteenuste Keskusse (RTK). RTK raamatupidajatel on juurdepääs riigi ühtse toetuste infosüsteemi SFOS aruannetele, millest saab infot abikõlblikuks loetud kulude kohta, samuti selle kohta, kuidas jaotada välistoetuste laekumisi riigiasutuste nõuete sulgemiseks. SFOS on liidestatud riigi ühtse majandusarvestuse tarkvaraga SAP. Alates 2026. a maikuust ei saadeta enam SFOSist ülekannete ja tagasinõuete infot SAPi vahendajate arvepidamisse, kui seal kinnitatakse riigiasutuste abikõlblikke kulusid või

finantskorrektsioone. See võimaldas nende toetuste kajastamise, mille projektipõhine arvestus on SFOSis, viia raamatupidamises ühekordseks.
Teatud põhjustel võib olla vaja jätkata senist praktikat. Näiteks PRIA peab eraldi toetuste vahendamise arvestust oma infosüsteemis ning selles olevad detailsed andmed ei ole RTK-le kättesaadavad. Seetõttu jätkatakse PRIA kaudu vahendatud toetuste kahekordset kajastamist.
Samas on riigiasutustel mitmeid otsetoetusi välisdoonoritelt (mille infot SFOSis ei peeta), kusjuures toetuse saajal on omakorda riigiasutusest partner, kes teeb samuti projektis kulutusi ja kellele tuleb osa saadud toetusest edasi kanda. Kui mõlema riigiasutuse arvepidamine on koondatud RTK-sse, on mõistlik uute toetusprojektide puhul alustada toetuse ühekordse arvestusega, kus kumbki riigiasutus kajastab toetuse andjana välisdoonorit ning kummagi tuludes ja kuludes kajastuvad tema osakaalule vastavad tulud ja kulutused, kuigi välisdoonorile esitab aruandeid ainult üks neist, kogudes kokku nii enda kui ka oma partneri kulutused.

Määruse eelnõu § 1 punktiga 9 loetakse kehtetuks üldeeskirja § 38 „Varud“ lõige 3.
Lõikes oli kasutatud mõistet „Strateegilised varud“, mis tulenes varem kehtinud seadustes kasutatud mõistest. Käesoleval ajal seadusandluses sellist mõistet enam ei kasutata. Kontode nimetused varude kontorühmas korrastatakse lähtudes kehtivatest seadustest. Sisulist muudatust varude arvestuspõhimõtetes ega kontode kasutamises selle muudatusega ei tehta.

Määruse eelnõu punktiga 10 täiendatakse üldeeskirja § 38 „Varud“ lõigetega 7–9.
Nendega kehtestatakse kaitseotstarbeliste varude arvestuseks teatud kitsendused, et raamatupidamisarvestus sobituks kaitsevaldkonna vajadustest tuleneva Kaitseväes kehtiva materjalimajanduse korraga. Kaitseväe materjalimajanduse kord hõlmab nii põhivarasid, vähevääruslikke varasid kui ka varusid (edaspidi seletuskirjas nimetatud ühise nimetusega „Varad“), mis on vajalikud selle valdkonna võimete tagamiseks. Varad liiguvad paljude asukohtade vahel, milleks võivad olla nii laohoidjaga laod kui ka õppused, missioonid, töökojad ja muud asukohad, kus ei ole ladusid, vaid kasutatakse Varasid. Materjalimajanduses on vajalik varade koguste, asukohtade ja seisukorra jälgimine, aga ka info selle kohta, millise ülesande täitmiseks need on mõeldud.

Lõike 7 alusel lubatakse kaitseotstarbelised varud võtta bilansis arvele kaupade soetusmaksumuses, jättes arvele võtmata kaupade ostuga kaasnevad kulutused, sh transpordikulud. Kaitseotstarbelised varud tuli võtta esmakordselt arvele 31.12.2024 seisuga, lähtudes Kaitseministeeriumi valitsemisala materjalimajanduse infosüsteemi (edaspidi seletuskirjas nimetatud Varade infosüsteem) andmetest. Varem kanti raamatupidamises varud ja vähevääruslikud varad ostmisel kuluks. 2026. a jooksul selgus, et Varade infosüsteemis on need alati võetud arvele kauba soetusmaksumuses, liitmata neile kasutuselevõtmiseks tehtud kulutusi, näiteks transpordikulu. Et lihtsustada kaupade arvele võtmist ja jätkata senist praktikat, sätestatakse see üldeeskirjas erandina. Soetusmaksumuse määramisel lähtutakse ostutellimustel ja ostuarvetel olevatest ridadest, võimaldades kaasnevad kulud jätta kaupade soetusmaksumusele jaotamata, kandes need kuluks kaupade arvele võtmise momendil. Eraldi esitatud arved kaupade saamisega kaasnevate kulutuste eest saab kanda kuluks teenuse saamise momendil ega pea muutma seni arvele võetud kaupade soetusmaksumust.

Lõikega 8 täpsustatakse, millised kaitseotstarbelised varud bilansis arvele võetakse. Peale 31.12.2024, kui kaitseotstarbelised varud tuli võtta esmakordselt arvele, on selgunud, et bilansis arvestamisele kuuluvate varude mõiste ei ole olnud piisavalt selge, et seostada seda kaitsevaldkonna materjalimajanduse mõistete ja süsteemiga. Kaitseotstarbelise materjalimajanduse vajaduste tõttu peetakse Varade infosüsteemis arvestust nii uute kui ka kasutuses olevate, remonti või mahakandmist ootavate Varade üle. Arvestust on vaja pidada nii nende Varade üle, mis asuvad laohoidjaga ladudes kui ka nende Varade üle, mis on antud teatud ülesannete täitmiseks muudele allüksustele kasutamiseks. Üldjuhul antakse Varad ladudest välja siis, kui need on vaja kasutusse võtta, kuid jätkatakse nende üle arvestuse pidamist. Selleks avatakse Varade infosüsteemis laokohad, mis tähendavad vastutavaid isikuid, kelle juhitavas allüksuses on Varad kasutuses. Vastutavate isikute laokohad jaotatakse lisaks veel õppuste, missioonide, töökodade ladudeks või mingil muul põhimõttel kitsamalt, ehkki nendes kohtades klassikaline ladu puudub ja enamus Varadest on tegelikult kasutuses. Põhivarade ja teatud oluliste väheväärtuslike varade (näiteks relvastus) arvestus on Varade infosüsteemis viidud eraldi moodulisse (Kaitsevägi kasutab mõistet „Varademoodul“) ning põhivara väärtust võrreldakse raamatupidamisarvestusega. Ülejäänud Varasid arvestatakse varude moodulis (Kaitsevägi kasutab mõistet „Varudemoodul“), kuigi laokohad selles moodulis võivad tähendada laohoidjaga ladusid või vastutavatele isikutele kasutusse antud nimekirju. Varade infosüsteemi kasutatakse materjalimajanduse seisukohalt selleks, et omada pidevalt infot Varade koguste, asukohtade, seisukorra ja ülesannete kohta, milleks Varad on mõeldud. Selleks, et jätta varude mooduli päringutest välja korduvkasutatavad (väheväärtuslikud) varad, mis on juba kasutusele võetud, kehtestatakse raamatupidamisarvestuses laovarude bilansiliseks kajastamiseks piirangud.

Järgmised Varade infosüsteemi varude moodulis arvel olevad kaubad, mis seisukorrakoodi järgi on uued seni kasutamata Varad, kajastatakse bilansis varudena olenemata sellest, kus need asuvad ja millise ülesande jaoks need on soetatud või laost välja antud (sh õppustele või muudesse asukohtadesse): laskemoon, toiduvarud, ravimid ja meditsiiniline kulumaterjal, varuosad ja kütus. Ülejäänud kaubagrupid kajastatakse bilansis varudena, kui need on seisukorrakoodi järgi uued ja nende ülesande kood vastab kõrgema toetusüksuse varude ülesande koodile. Sellega välistatakse varude bilansilisest väärtusest kaubad, mis on antud välja konkreetseid ülesandeid täitvatele allüksustele kasutamiseks, sest suure tõenäosusega on need Varad juba kasutuses või võetakse lähemal ajal kasutusse.

Kaitseministeeriumi valitsemisalas on kasutuses veel eraldi infosüsteeme, kus peetakse arvestust Varade üle, sh Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse poolt soetatud Varad, mis on veel Kaitseväe kasutusse andmata. Nendes kajastatakse peamiselt uusi kasutusele võtmata varusid ja väheväärtuslikke varasid ning nende jääk kuulub samuti raamatupidamises kajastamisele varude bilansilises väärtuses.

Muudetud bilansis kajastatavate varude sõnastus tähendab arvestuspõhimõtte muutmist, mida tuleb kajastada tagasiulatuvalt, kui selleks on võimalik leida piisavalt usaldusväärsed andmed. Seega kaitseotstarbeliste varude puhul peaks leidma muudetud arvestuspõhimõtetest tuleneva varude väärtuse alates 31.12.2024. Käesoleval ajal ei ole veel selge, kas uuendatud arvestuspõhimõttele vastavaid usaldusväärseid laovarude väärtusi seisuga 31.12.2024 ja 31.12.2025 on võimalik tagasiulatuvalt leida. Usaldusväärsete andmete puudumisel eemaldatakse aruandlusest seni esitatud laovarude väärtused seisuga 31.12.2024 ja 31.12.2025, mis põhjustasid mõlema aasta aastaaruannetes Riigikontrolli märkuse, kuid neid ei saa asendada uute väärtustega. Laovarude väärtuse esitamist üldeeskirja muudetud sõnastuse alusel alustatakse alates

sellest kuupäevast, millal loetakse andmed Varade infosüsteemis piisavalt usaldusväärseteks.

Lõikega 9 kehtestatakse erand Kaitseliidule. Kaitseliit saab suurema osa Varadest Kaitseministeeriumi valitsemisala kaudu tasuta kasutamiseks ning need kajastuvad samuti Varade infosüsteemis eraldi laokohades. Kuna Kaitseliidu koosseisus ei ole kõrgemate toetavate üksuste ülesandeid ning neile antakse varusid üle peamiselt vajaduse tekkimisel lähemal ajal kasutamiseks, lubatakse need jätta bilansis kajastamata olenemata kaubagrupist. Kuna varud soetatakse Kaitseministeeriumi valitsemisala poolt, arvestatakse need Kaitseministeeriumi valitsemisala kuludesse hiljemalt Kaitseliidule üleandmise hetkel.

Määruse eelnõu punktiga 11 muudetakse üldeeskirja § 41 „Materiaalse ja immateriaalse põhivara soetus“ lõige 12. Vastava sätte praegune sõnastus vastab varem kehtinud Raamatupidamise Toimkonna juhendi nr 5 „Materiaalsed ja immateriaalsed põhivarad“ (RTJ 5) sõnastusele, mille kohaselt kajastatakse arendustegevusega seotud väljaminekud nende tekkimise hetkel kuluna, välja arvatud juhul, kui need on seotud iseseisva varaobjektiga, mis vastab varana kajastamise tingimustele, tuues selliseks näiteks tarkvara soetused. Raamatupidamise Toimkond muutis RTJ-i 5 sõnastust, asudes seisukohale, et kulutused tarkvara arenduseks (uue tarkvara loomine või olemasoleva tarkvara parendamine) on samuti arendusväljaminekud. RTJ 5 muudetud sõnastuse kohaselt peab ettevõte valima, kas kajastada arendusväljaminekud nende tekkimise hetkel (v. a juhul, kui need kulud moodustavad osa mingist muust varaobjektist, mis vastab varana kajastamise tingimustele) kuluna või kapitaliseerida immateriaalse põhivarana, kui on täidetud kõik järgmised kriteeriumid:
(i) on olemas tehnilised ja finantsilised võimalused ning positiivne kavatsus projekti elluviimiseks;
(ii) ettevõte suudab kasutada või müüa loodavat vara;
(iii) immateriaalsest varast tulevikus tekkivat majanduslikku kasu on võimalik hinnata (sh turu olemasolu projekti elluviimisel tekkivate toodete ja teenuste jaoks);
(iv) arendusväljaminekute suurust on võimalik usaldusväärselt mõõta.
Üldeeskirja § 41 lg 12 uus sõnastus näeb ette, et avaliku sektori üksused kapitaliseerivad arendusväljaminekud immateriaalse põhivarana, kui on täidetud RTJ-s 5 loetletud tingimused. Kuna tarkvaraarendusi on avaliku sektori üksused alati kapitaliseerinud, kui need vastavad vara kajastamise tingimustele ja kui nende soetusmaksumus on ületanud põhivara arvele võtmise piirmäära, siis ei tohiks RTJ 5 muudetud sõnastus avaliku sektori üksuste raamatupidamisarvestuses muutusi kaasa tuua.
Ühtlasi sisaldab üldeeskirja senine lõige lauset, et äriühingud, kes lähtuvad rahvusvahelistest finantsaruandluse standarditest, kapitaliseerivad arendusväljaminekud lähtudes nimetatud standardi nõuetest. Kuna uues sõnastuses vastab arvestuspõhimõte rahvusvahelistele finantsaruandluse standarditele, ei ole selle eraldi sätestamine üldeeskirjas enam vajalik.

Määruse eelnõu punktiga 12 täiendatakse üldeeskirja § 52 „Inventeerimise ja hindamise protseduurid“ lõikega 10. Selle alusel lubatakse kaitseotstarbelise varustuse, sh põhivarad, väheväärtuslikud varad ja varud, inventeerimisel eeltäidetud lugemislehtedel kajastada kogused, hinnad, seisukorrakoodid ja muu vajaliku teabe, mida on inventeerimisel vaja kontrollida. Kaitseotstarbelist varustust on otstarbekas inventeerida ja selleks lugemislehed moodustada olenemata sellest, kas

raamatupidamisarvestuses on varad loetud põhivaraks, väheväärtuslikuks varaks või laovaruks. Koguste esitamine lugemislehtedel hõlbustab juba inventuuri käigus puudu- ja ülejääke tuvastada, varade seisukorda hinnata ja muid vajalikke andmeid kontrollida. Määruse eelnõu § 2 kohaselt hakkab muudatus kehtima tagasiulatuvalt 2026. a 1. septembrist. Kaitseväes planeeriti ja alustati sügisel põhjalikke inventuure, kus inventeeritakse kõikide laokohtade arvel olevad Varad ning selleks kasutatakse eeltäidetud koguste ja muu infoga täidetud lugemislehti.

Määruse eelnõu punkti 13 kohaselt uuendatakse üldeeskirja lisa 1 „Kontode koodid“, lisa 2 „Tehingupartnerite koodid“ ja lisa 3 "Tegevusalade koodid", et viia neisse 2025. ja 2026. a jooksul kontoplaanis tehtud muudatused, mis on ühtlasi Riigi Tugiteenuste Keskuse veebilehel avaldatud kontoplaani muudatuste kohta peetavas dokumendis nr 63.

Üldeeskirja lisas 1 „Kontode koodid“ on tehtud mitmesuguseid muudatusi.

IT-valdkonna põhivarade ja kulude kontodel muudetakse alates 01.01.2027 nimetusi ja osad kulukontod suletakse. Kontoplaani kasutusjuhendit on täiendatud selgitustega, millist kontot mil juhul kasutada. Muudatused tulenevad Justiits- ja Digiministeeriumi ning Ernst & Young Baltic AS-i koostöös läbi viidud projekti „Riigi IT-majade konsolideerimise analüüs ja tegevuskava“ lisatööna valminud IT-kulude raamatupidamisarvestuse ühtlustamise ettepanekust. IT-kulude arvestuspõhimõtete analüüsimisel selgus, et erinevad riigiasutused kajastasid IT-kulusid erinevalt. IT-teenuste valdkonnas kasutatavad mõisted on kiiresti arenenud ning seni kasutatud kontode nimetuste alusel ei ole võimalik ühtmoodi nende kasutamist tõlgendada. Seetõttu on vajalik kontoplaan kohandada, et see vastaks paremini tänapäevaste IT-kulude olemusele. Kontoplaanis loobutakse mõistest „Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia“, sest IT-seadmed ja IT-kulutused on üha enam nendes valdkondades integreeritud. Muudatuse tulemusena kasutatakse edaspidi mõistet „Infotehnoloogia“, mis hõlmab endas nii info- kui ka kommunikatsioonitehnoloogia.

Kontogrupp 1555 „Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia seadmed“ uus nimetus on „Infotehnoloogia riistvara“. Kontogrupi 5514 „Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kulud“ uus nimetus on „Infotehnoloogia kulud“.

Kontogrupis 5514 jäävad avatuks 4 kontot:

1) Konto 551400 „Riistvara“, seni oli „ Infotehnoloogiline riistvara ja tarvikud“; konto 551401 „Kommunikatsioonitehnoloogiline riistvara ja tarvikud“ suletakse, edaspidi kasutatakse kontot 551400; sellel hakatakse kajastama lisaks alla põhivara piirmäära jäävatele soetustele ka riistvara rendi ning remondi ja hoolduse kulusid; seetõttu suletakse ka konto 551460 „Remondi- ja hooldusteenused“.
2) Konto 551410 „Tarkvara“, seni oli „Info- ja kommunikatsioonitehnoloogiline tarkvara“; kontol jätkatakse alla põhivara piirmäära jäävate tarkvara soetuste kajastamist; sellel kontol hakatakse kajastama ka tarkvara rendikulu, mida varem kajastati kontol 551480;
3) Konto 551480 „IT teenused“, seni oli „Info- ja kommunikatsioonilise riist- ja tarkvara rent ja majutusteenus“; kontol hakatakse kajastama mitmesuguseid teenuseid, mis ei ole otseselt seotud konkreetse riistvara või tarkvara ostu või rendiga: pilve ja taristuteenused, andmesideteenused, tarkvara hooldus ja tugi

(eraldi teenusena tellitud, mitte tarkvaraga koos hangitud); projektipõhised teenused nagu turvaauditid, analüüsid ja konsultatsioonid; terviklikult hallatud teenused, mille korral ei hangita eraldi seadet, litsentsi või tööd, näiteks töökohateenused, kasutajatugi, monitooring vms.

4) Konto 551485 „IT arenduskulud“, seni oli „Info- ja kommunikatsiooniline arendustöö“; konto sisu ei muutu, siia kuuluvad alla põhivara arvelevõtmise piirmäära jäävad arendused või arendustööd, mis ei loo uut olulist funktsionaalsust ega pikenda olemasoleva tarkvara eluiga.

Konto 551490 „Muud info- ja kommunikatsioonitehnoloogilised kulud“ suletakse.

Kontogrupi 5527 „Vabatahtlike tegevusega seotud kulud“ uus nimetus alates 01.01.2027 on „Avaliku korra ja julgeoleku kulud“. Kontogrupis seni avatud kontode nimetusi täpsustatakse (mis on seotud vabatahtlike tegevusega seotud kuludega). Lisaks avatakse kontogrupis 5 uut kontot. Muudatused on seotud riigieelarves tehtavate muudatustega. Kuni 2026. a lõpuni loeti riigieelarves kuluks laost kuluks kantud kaubad sarnaselt raamatupidamises kehtivale põhimõttele. Alates 2027. aastast loetakse riigieelarves kulu tekkinuks kaupade soetamisel lattu, mitte nende hilisem kuluks kandmine. Seetõttu hakatakse riigiasutustes kajastama laovarude soetust kaupade saamise momendil kuluna ning laovarude muutust hakatakse kajastama iga perioodi lõpul kulu vähenemise või suuremisena ning vastavalt laovaru suurenemise või vähenemisena. Peale Kaitseväe varude (kus kajastamine on alates 2025. aastast toimunud nii nagu see mujal algab alates 2027. aastast) on riigil olulised varud sisejulgeoleku valdkonnas, eriti Politsei- ja Piirivalveametis ja Päästeametis. Kuni 2026. aastani kajastasid need asutused ladudest välja antud kaupade kulu mitmesugustes kontogruppides. Alates 2027. aastast koondatakse ladude kaudu liikuvate kaupade kulud kontogruppi 5527.

Uued kontod, mis avatakse kontogrupis 5527:

1) Konto 552730 „Relvastus, laskemoon, erivarustus ja -materjalid“, enne 2027. aastat kasutatakse kontosid 553910 „Lõhkeained ja laskemoon“, 553900 „Kemikaalid“, 553990 „Muud erivahendid ja materjalid“, 551500 „Inventar ja selle tarvikud“. Konto 553910 suletakse, kuna teised avaliku sektori üksused seda ei kasuta.

2) Konto 552740 „Eri- ja vormiriietus“, enne 2027. aastat kasutatakse kontot 553200 „Eri- ja vormiriietus“. Konto 553200 jääb avatuks teistele üksustele, kes ei tegutse sisejulgeoleku valdkonnas.

3) Konto 552750 „Varuosad ja muud materjalid“, enne 2027. aastat kasutatakse kontosid 550001 „Trükised ja muud teavikud“, 551300 „Maismaasõidukite kütus“, 551320 „Veesõidukite kütus“, 551313 „Õhusõidukite korrashoiu ja remondimaterjalid, lisaseadmed ja tarvikud“, 551500 „Inventar ja selle tarvikud“, 551560 „Inventari remondi- ja hooldusteenused“, 552100 „Toiduained“, 552200 „Meditsiini- ja hügieenitarbed“, 553990 „Muud erivahendid ja -materjalid“. Seni kasutatud kontod muudetakse, kui ostud tehakse lao kaudu. Riigi ühtses raamatupidamise infosüsteemis SAP avatakse allkontod varem kasutatud kontode kaupa ja sealt on võimalik leida andmeid, mis vastavad enne muudatust kasutatud liigendusele.

4) Konto 552760 „Varustuse rent, hooldus ja remont“, enne 2027. aastat kasutatakse kontosid 551560 „Inventari remondi- ja hooldusteenused“ ja 553290 „Muud eri- ja vormiriietusega seotud kulud“.

5) Konto 552799 „Julgeoleku laovarude muutus“. Uus konto.

Lisaks suletakse konto 553960 „Kaardid“, mida seni on väga vähe kasutatud.

Ülejäänud kontode muudatused on väheolulised ja puudutavad üksikuid asutusi.

Üldeeskirja lisa 2 „Tehingupartnerite koodid“ kehtestatakse uues redaktsioonis, arvestades kahe aasta jooksul registreeritud avaliku sektori üksuste muutusi lähtudes üksuste soetamisest, ühendamisest, lahutamisest, võõrandamisest ja likvideerimisest.

Üldeeskirja lisa 3 „Tegevusalade koodid“ on lisatud hariduse valdkonnas uus tegevusala 09215 "Õppekavaga seotud õppekäigud", mida hakatakse kasutama alates 01.01.2027. Uue tegevusala koodi lisamist taotles Kultuuriministeerium ning see on läbi räägitud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ning Linnade ja Valdade Liiduga. Sellel hakatakse kajastama põhi- ja üldkeskhariduse õppekavaga seotud õppekäikude kulusid, sealhulgas transpordi-, pileti- ja muude teenuste kulusid ning õppekäikude korraldamiseks ja neil osalemiseks antud toetusi. Kajastatakse nii riigieelarvelistest toetustest (nt Kultuuriranits), kohaliku omavalitsuse omavahenditest või muu koolipidaja vahenditest ning muudest toetusmeetmetest ja projektidest rahastatud kulud. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatuse kohaselt nähakse alates 2027. aastast riigieelarves ette vahendid munitsipaalkooli õpilaste kultuuriasutustesse korraldatavate õppekäikude toetuseks. Uus tegevusala võimaldab eristada õppekavaga seotud õppekäikude kulud muudest üldhariduse kuludest ning saada võrreldava ülevaate kohalike omavalitsuste tegelikest õppekäikudega seotud kuludest, riigi toetuse osakaalust ja regionaalsetest erinevustest. Andmed võimaldavad seirata õppekäikude kui mitteformaalõppe keskkonnas toimuva formaalõppe rahastamist.

III. Määruse vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määruse muutmine ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

IV Määruse mõjud

Määruse eelnõus esitatud muudatuste tulemusena seostatakse kaitseotstarbelise materjalimajanduse vajadused selgemalt raamatupidamisarvestusega. Seetõttu on võimalik edasi liikuda kaitseotstarbeliste laovarude arvestusega bilansis nii, et see oleks kooskõlas raamatupidamise põhimõtetega.
Kontoplaanis viiakse sisse teatud muudatused IT kulude ühtlasemaks kajastamiseks või seadusandluse muudatustest tulenevalt põhjustel.

V. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määrus ei too kaasa olulisi tegevusi, kulusid ega tulusid, v. a Kaitseministeeriumi valitsemisalas. Nende Varade infosüsteemis olevad andmed ja päringud vajavad korrastamist ja täiendamist nii, et andmeid oleks võimalik taasesitada uuendatud varude arvestuspõhimõtete kohaselt raamatupidamises kajastamiseks ning andmete õigsust saaks Riigikontroll auditeerida. Sellega tegeleb Kaitseministeeriumi valitsemisala ise, kuna ta on selle infosüsteemi kasutaja ja andmete põhiline tarbija.

VI. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras, v. a § 1 punkt 12, mida rakendatakse tagasiulatuvalt alates 1. septembrist 2026. See puudutab Kaitseministeeriumi valitsemisala Varade lugemislehti inventuuride läbiviimisel. Muudatust juba rakendatakse, kuna inventuurid on käimas ja eeltäidetud koguste info annab hinnanguliselt kiirema ja kvaliteetsema tulemuse.

VII. Määruse kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse eelnõu on eelnevalt kooskõlastatud Kaitseministeeriumi valitsemisala ja Riigikontrolliga ning heaks kiidetud Raamatupidamise Toimkonnas.
Riigi Tugiteenuste Keskus teavitab kavandatud muudatustest e-kirjaga kõikide avaliku sektori üksuste kontaktisikuid ning vastab neilt eelnõu kohta saadud küsimustele ja ettepanekutele.
Määruse eelnõu saadetakse ametlikule kooskõlastamisele Vabariigi Valitsuse eelnõude infosüsteemi kaudu riigiraamatupidamiskohustuslastele (ministeeriumid, Riigikantselei, põhiseaduslikud institutsioonid) ning Linnade ja Valdade Liidule.